

TERRA RUBRA

Full informatiu de la Vila de TARROJA - Any 16 - juliol-agost de 2005 - Núm. 95

EDITORIAL

No és pas que vulguem reblar el clau tocant una vegada més el tema de l'aigua. Ben cert però que si no en prenem consciència, l'aigua, que té un valor il·limitat i que gràcies a ella existeix la vida, ens pot fer passar força mals tràngols. El tast d'un any de sequera, com enguany, que la pluja no ens ha volgut saludar més que en petits ruixats, que han mullat tan sols les pedres dels carrers, que la collita del gra només ha donat com a màxim un quatre en les nostres contrades, i que si la meteorologia no canvia pot ser que ens vegem abocats a serioses restriccions d'aigua. Ens hauria de fer reflexionar seriosament. L'Administració des de fa temps contribueix amb la sensibilització als ciutadans i amb les mesures d'estalvi adients, que esperem no hi hagi necessitat d'endurir.

Tarroja ha estat sempre una població que ha obtingut el favor de l'aigua, tot i que no està regada per cap gran riu. El pou de cal Biosca amb abundosa generositat durant molts anys s'ha anat desprenent d'allò que millor ens podia ofrenar, l'aigua! Els tarrogens gaudim del riu Sió, avui petit torrent, que potser fent esforços de flaqueza, també ens brinda l'obsequi de l'aigua, per a

regar els pocs horts que queden a la seva ribera.

Curiosament, després d'anys que al nostre Sió semblava que se li finava la vida activa de portar aigua per la seva llera, hem tornat a constatar que una família d'ànecs gaudeix a cor que vols del corrent de les seves aigües. El respecte per un riu prou castigat, pels animalons que hi viuen i pels pocs veïns que en podem gaudir, ens demana un esforç de civisme i estima per allò que és nostre.

Riu Sió al pas per Tarroja

NOTÍCIES

• El dia 2 de juny a dos quarts de cinc de la tarda Tarroja va rebre la visita del Sr. Jaume Gelabert, delegat del Govern. Des-

prés de fer una visita a les obres que es porten a terme a la població, acompanyat del batlle Felip Verdes i els regidors del municipi, va estampar la seva signatura en el llibre d'honor. S'obsequià a l'il·lustre personatge amb un abundós refrigeri en el qual

Tudela

els qui amablement van acudir a l'acte va poder compartir.

Abans d'acomiar-se, que ho feu als volts de dos quarts de sis, encara va rebre als representants de la comissió de Sant Pere de Tudela amb els quals conversà.

De Tarroja s'encaminà a la partida de Tudela, segons sembla, tenia concertada una visita a casa de la senyora Mercè Tàsies.

• Revetlla de Sant Joan amb coca i cava, una bona foguera per no perdre la tradició. Poc concorreguda.

• Trobem a faltar activitats organitzades per l'associació "El lilà". Ens agradaria una vila viva i amb ganes de fer. Només cal posar-s'hi.

• Tarroja ha crescut una mica, dos besons nascuts a cal Vicent, l'Eric va ser el primer, el dia 7 d'aquest mes de juliol a tres quarts de dotze de la nit i l'Arnau arribava el dia 8 a un quart d'una.

Eric i Arnau Mas i Secanell, benvinguts. Felicitats als animats pares i a la resta de familiars que sens dubte hauran de contribuir a l'esforç de fer-los créixer.

• Per fi s'inaugura la nova piscina! Quan començàvem a tenir dubtes de si aquest

estiu de calor ens podríem remullar, l'hem tingut a disposició. La gespa va creixent poc a poc i el recinte està admirable. Ara a gaudir-ne!

- Tot i que la festa de Sant Julià ha quedat molt enrere, també és notícia que la recol·lecció feta per la rifa de la mona de pasqua, va ascendir a 113 euros, que van ser entregats a la parròquia per ajudar a saldar el compte pendent de la megafonia. Un petit gra de sorra més.

- El cap de setmana 16 i 17 de juliol a Guissona s'ha celebrat la festa del Romans, mercat al carrer, vestimenta de l'època, danses de recreació etc... Els pobles de la rodalia l'han visitat i sabem que des de Tarroja algú del jovent també ha participat activament en la festa.

- La Festa Major arriba i els dies 5, 6 i 7 d'agost amb un reguitzell d'actes que, ben segur, ens ajudaran a sentir-nos poble i a gaudir plegats en un ambient distés i agradable.

Com a novetat de darrera hora comptarem, per a la missa del diumenge, amb la participació de Maria Teresa Figa, soprano, i Jordi Castellà, pianista, els quals intervin-dran en la celebració i oferiran un breu concert.

- Finalment i després de força temps de no poder oferir als nostres subscriptors la pàgina Web de Terra Rubra, hem acabat

Programa d'actes:

AJUNTAMENT
DE
TARROJA DE SEGARRA

FESTA MAJOR DE TARROJA DE SEGARRA
DIES 5, 6 I 7 D'AGOST DE 2005

PROGRAMA D'ACTES

Divendres dia 5 d'agost
A les 5 de la tarda, piscina municipal, gravació del programa d'animació infantil de Lleida TV
A les 6 de la tarda, cloenda cursats de natació, lliurament de diplomes i xocolata amb coca per tothom.
A les 22 hores, al poliesportiu, sopar de germanor.
A les 24 hores, portàtil varietat, amb el magnífic humorista, showman i Mag XEMA, la vedette SHEILA i l'imitador i cantant RAMON.

Dissabte dia 6 d'agost
A les 12 hores cercavila i jocs de cucanya acompanyats dels Grallers i Gegants de Sanaüja .
A les 6 de la tarda, espectacle d'animació infantil.
A les 23 hores, ball a la Plaça Nova
Al Poliesportiu nit jove de roc, alerta Roja 2005 (programes apart).

Diumenge dia 7 d'Agost
A les 12 hores missa solemne
A la sortida vermut popular a la Plaça Nova.
A les 20 hores, sessió contínua de ball de festa major amb l'orquestra FIRMAMENT.

El sopar de germanor consistirà en : meló amb pernil, coca de recapte, café i begudes.
El preu del tiquet del sopar és de 10 Euros/persona. Menú infantil 5 Euros.

L'import de les talles és de 45 Euros. Es donarà de franc dos tiquets del sopar de germanor per cada talla.

El darrer dia per apuntar-se al sopar de germanor és el dijous dia 4 d'agost a l'Ajuntament.

L' AJUNTAMENT US DESITJA BONA FESTA MAJOR !

amb tots els inconvenients que ens havien sorgit. A partir d'ara ja la podeu consultar.

La nostra Web: <http://terrarubra.net>

Correu electrònic: revista@terrarubra.net

Fe d'errades: Al número anterior de TR pàgina 17, segon paràgraf, línia 24, on diu

“...més tancat i absolutista de la noblesa catalana”, a de dir: més tancat i absolutista de la noblesa **castellana**.

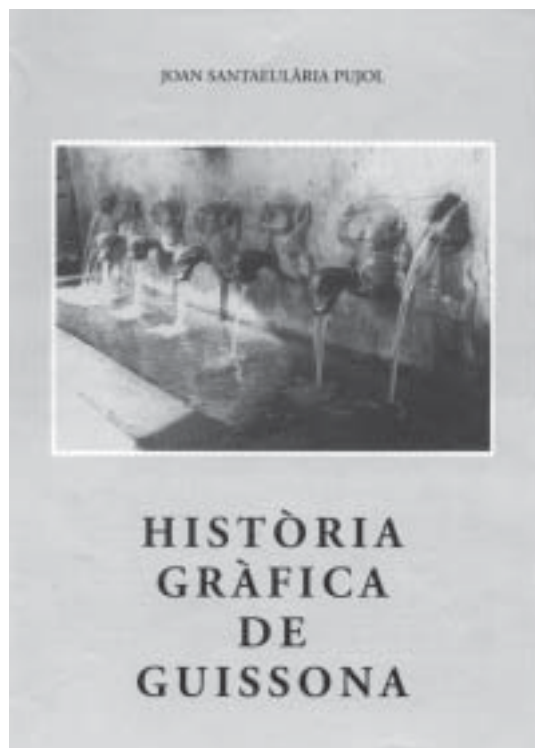
EL GERMÀ JOAN SANTAELÀRIA I PUJOL ENS HA DEIXAT

La notícia de la seva mort, el dia 20 d'abril d'enguany ens ha arribat més tard del que ens hauria agradat. Nascut a Guissona, la seva estimada població natal a la que dedicà la seva investigació històrica, fruit de la qual va publicar diversos llibres.

El primer contacte que Terra Rubra va tenir amb el Germà Santaeularia, fou a Guissona a la seva casa pairal. Li van demanar una entrevista aprofitant els dies de descans d'estiu, que es convertí en una tertúlia d'un parell d'hores d'una tarda de calor. L'acollida i la disponibilitat que van rebre va ser exquisida, nosaltres només volíem aprendre de campanes, per esbrinar sobre la campana gran de Tarroja i ell ens va brindar tot el que sabia sobre el tema. Va ser com posar metxa al quinqué i encendre la flameta de la curiositat, que ens portà a força temps d'investigació.

Vaig tenir ocasió a partir d'aquesta entrevista de visitar-lo a Barcelona diverses vegades, a la Salle de Gràcia, quan passava temps que no l'anava a visitar, em feia arribar un missatge a través d'antics amics comuns. Les xerrades al seu despatx sempre tenien el mateix caire, Guissona, les seves investigacions, els llibres publicats o projectes que tenia entre mans, els lligams que l'havien portat a Tarroja, la família Puiggali era un d'ells, els cognoms que relaciona i tenia perfectament connectats, les campanes de Guissona, la il·lusió de tantes coses relacionades amb la seva població natal, els comptes...que no sempre sortien com hauria volgut, la decepció..., els ànims perquè

no ens rendíssim, era un admirador de la revista Terra Rubra, cosa que ens vanagloria.

Des de la nostra petita i humil publicació volem recordar-lo, retre homenatge a la seva generositat, a les estones que ens dedicà, a la seva manera d'acollir-nos, que ens feia sentir com a casa, als seus advertiments, el seu interès per les nostres inquietuds culturals, per les nostres famílies, etc...

Hem perdut un home bo, un gran home. Descansi en pau!

TERRA RUBRA

TARROJA, NEGOCIS I COMERÇOS -V

Carnisseries:

Ens consta que a Tarroja, no ha faltat mai la carn de be per a consum de la població, però sembla que fins l'any 1880 i escaig, la vila no es decidí per la compra d'un local que expressament arranjat, es dedicués en exclusiva a la venda d'aquesta carn.

A les actes de l'ajuntament del dia 14 de setembre de 1884 podem llegir *"...bajo la presidencia del Sr. Alcalde, este manifestó que habiendo comprado al Estado el local llamado la carniceria de esta población, situado en la plaza de la Iglesia, cuya compra verificaron en 20 de junio ultimo D. José Roig, D. José Biosca Vilaró y D. José Llenes, todos de esta vecindad, se ha recibido un oficio de la comisión principal de ventas de bienes nacionales de esta provincia ordenando se de posesión a dichos señores de la referida finca urbana. Conforme y enterados..... acordaron por mayoría absoluta dar posesión de dicha carniceria a los referidos compradores..."*

No podem avui assegurar, de com ni quan es posà a disposició del públic la dita carnisseria, donem fe però, que les Actes de l'Ajuntament, l'any 1910 ens en tornen a parlar.

Mentre, sabem que la carnisseria de la plaça de l'Església era explotada per Ramón

Bargués Vilalta de Castellnou *"...era necesario renovar por cuatro años más el arrendamiento de dicha carniceria a fin de surtir de carne necesaria para el consumo de esta población, cesando por lo tanto dicho periodo de tiempo a 31 de Diciembre de 1913, y por lo tanto solicitaba el parecer de este Ayuntamiento sobre el particular Todos los Sres. Del Ayuntamiento de común acuerdo están conformes con lo expuesto por la Presidencia y señalan que toda vez estan todos los vecinos de esta población sumamente satisfechos de los buenos servicios prestados por D. Ramon Bargués Vilalta, son de opinion de si este lo prefiere continuar en la servidumbre de carnes durante los cuatro años mencionados y estando presente al acto dicho Sr. Bargués; acepta por los cuatro años y por las condiciones que a continuación se estipularan al usuario de carnes de esta villa... 1ª Vendrà obligado el arrendatario Bargués a matar los carneros previamente en el local de la carniceria pública, debiendo dar entrada al consumirse la res a cualquiera de los Sres. del Ayuntamiento a inspeccionar si la carne es de ¿recebo? 2ª El precio fijo que el mencionado Bargués deberá vender la carne, será de dos pesetas la carnicera ó sean los mil doscientos gramos... 3ª Será condición venir a matar dos dias cada semana ó sean todos los miercoles*

y sábados; debiendo añadir que si por alguna desgracia ocurrida a algún vecino pidiese venir a matar cualquier otro día extraordinario, tendrá obligación sin excusa ni pretexto a presentarse a matar y cederles pagando el valor sin la piel... 4ª la cantidad que deberá pagar cada año el dicho Bargués al Ayuntamiento será de cien pesetas, cual cantidad deberá ingresar en las arcas municipales por adelantado todos los años; y

Carnisseria de la plaça Vella de Tarroja

si por cualquier motivo dejara de cumplir dicho Bargués con cualquiera de las condiciones estipuladas en el presente acto, perderá el mismo derecho a recuperarla cantidad ingresada caso de quedar rescindido por su

culpa el contrato o arriendo actual...Presente al acto dicho Sr.Bargués acepta en un todo las condiciones antes estipuladas y promete cumplirlas estrictamente en todas sus partes..."

En les mateixes Actes de l'Ajuntament del dia 22 de març de l'any 1925 i amb motiu del canvi d'arrendatari tornen a ser publicades les condicions sota les quals s'arrenda el dret de piló i carnisseria de la nostra vila, com a curiositat en fem aquest extracte: "El arrendatario se obliga a no vender la carne más cara que los pueblos vecinos , Bellvehi, Torrefeta, Concabella, Pallarguas, Hostafrachs, Cedó y Preñanosa.

Todos los dias del año vendrà obligado a despachar carne en buenas condiciones, hasta las nueve de la mañana..

El arriendo se hará por subasta a la llana y tendrá lugar el 22 del actual a las 5 de la tarde...

La carne que se sacrifique tendrá que ser precisamente de borrego, quedando excluida la de cabra y de obeja...".

Una altra carnisseria a la mateixa plaça Nova, en un local que abans hi havia treballat un sabater,entre el portal de la rectoria i la porta del corral de la Maria del Vilaró, també obrí portes i es dedicà a la venda de carn. Aquesta carnisseria l'explotava el Sr.Graells de la Prenyanosa i tenia com a dependenta la Júlia de cal Teulé de Tarroja, per tradició oral ens ha arribat la seva fama, com la millor talladora de carn.

Mes endavant la carnisseria del Sr. Bargués, la de la plaça Vella, va canviar d'arrendatari i fou adjudicada al Sr. Tassies del Fa i al Sr. Ramon de Baix de Bellveí. L'encarregat del ramat i de la carnisseria va ser la família Cos, -cal Pastor de Tarroja- que durant una bona pila d'anys es dedicaren al ramat i a la venda de la carn de corder, llet, brossat...

També durant un temps es dedicaren a la venda de carn, la tenda de comestibles de cal Vicent i cal Xelis, sembla que no els mancava tampoc la clientela.

L'any 1934 l'arrendatari de la carnisseria de la plaça Vella, demana reformes, ja que sembla que es troba en condicions no gaire bones i quan plou penetra l'aigua dins el local i fa impossible la seva estada. L'Ajuntament acordà fer les obres que siguin necessàries, tals com fer un cobert que impedeixi l'entrada de l'aigua a la carnisseria, blanquejar-la i fer els arranjaments corresponents a càrrec de l'Ajuntament...

M'agradaria fer notar que les Actes d'aquest any 1934, a causa del context polític, ben segur, es troben escrites en català. Com l'alegria a casa del pobre, durà poc aquesta alenada d'aire fresc. L'any 1950 a les actes del dia 27 d'agost trobem la petició d'obertura d'un nou establiment de carnisseria, vegem-lo: *"se dió cuenta de la petició formulada de palabra por la vecina Doña Milagro Grau Gabriel, sobre la apertura de un establecimiento de carniceria en su domicilio y el Ayuntamiento en su vista, acuerda acceder*

Cal Vilaró de Tarroja

a la petición formulada, siempre que por la interesada se cumplan los requisitos en las vigentes disposiciones y sea alta en la matrícula industrial..".

És força curiosa la documentació que trobem de la carnisseria, els acords, els drets, les condicions..., amb molt poc paper feien molta feina, era més que suficient el compromís contret amb la paraula donada, els ajuntament de poble no tenien problemes burocràtics i quan era qüestió d'exercir el dret de comandament, no els calia ensenyar la vara.

Temps era temps...

JOSEFINA CARULLA I PORTA

DON QUIXOT ARRIBA A ÍNDIES SENSE CERVANTES

*En memòria d'un autor d'arrels encara desconegudes
l·ligades amb Catalunya i enamorat de Barcelona,*

El mateix any 1605 en que s'edità el Quixot a la impremta reial de Francesc de Robles amb la tipografia de Joan de la Cuesta, foren embarcats els primers exemplars en les diverses naus que feien la ruta de les Índies (1). Quan aquestes arribaren al port mexicà de Veracruz, els duaners que feien l'acostumada "visita" observaren que s'havien trobat exemplars de l'esmentada obra en els camarots d'alguns passatgers. Podem deduir, doncs, que la lectura havia començat a alta mar.

Es creu que l'introductor a Amèrica de l'obra cervantina de que es té constància fou un tal Alfons de Dessa, a qui el 28 de Setembre de 1605 dos comissaris franciscans del Sant Ofici –fra Carrancó i fra Andreu Bravo- ajudats per un notari que venia en les naus, li feren un interrogatori. Dessa va al·legar que portava un exemplar del Quixot per al seu entreteniment tot ignorant que fos una obra prohibida, junt amb un llibre de les hores de Nostra Senyora, com ajuda de les seves oracions cristianes. El capità de la nau, Maià, també digué

posseir un altre exemplar del Quixot junt amb un llibre d'oracions i desconèixer-ne les prohibicions (2). Se sumaren a aquestes, altres diverses declaracions: Joan Ruiz Gallardo, natural d'Ayamonte, de vint-i-cinc anys d'edat, féu constar que portava un exemplar del Quixot per al seu esbarjo i un altre de Bernardo de Carpio durant la travessa de la nau "Nostra Senyora dels Remeis", i Alfons López d'Arce, de vint-i-cinc anys, declarà que portava un exemplar del Quixot i un devocionari de fra Lluís de Granada (3).

D'aquestes declaracions podem deduir que els primers exemplars de l'obra cervantina foren l'equipatge personal de molts passatgers d'Índies. Junt amb un nom-

2. Arxiu General de la Nació, Mèxic, Inquisició, t. 276, núm. 13.

3. Tenim constància de que el 1608 la flota anual que anava al virregnat de Nova Espanya portà el veterà escriptor Mateu Alemany. Aquest, des del 1582 sol·licità diverses vegades passa a Índies junt amb la família, per tal de remeiar la penúria econòmica i amb el desig de sol·licitar ajuda del seu germà Alfons, advocat i professor universitari a la ciutat de Mèxic. Arribat a Sant Juan d'Ulúia el 18 d'agost de 1608, fou requerit pels representants del Sant Ofici per l'acostumada inspecció. Havent trobat que Alemany tenia un exemplar del Quixot utilitzat durant la travessa, fou incautat i tramès a l'autoritat superior. Alemany hagué de sol·licitar ajuda de l'arquebisbe de Mèxic –que continuava essent el seu benefactor- per tractar de recuperar-lo. En la comunicació de l'esmentat procés podem constatar una nota marginal que diu: "A requeriment de sa Illustríssima i Reverendíssima Dom Francisco García Guerra, aquest llibre fou tornat al seu propietari, Matheo Alemany, contador i servidor de sa Majestad".

1. Lligalls conservats a la Casa de Contractació de Sevilla revelen que Joan de Saragossa havia consignat tres exemplars en la nau "Nostra Senyora del Rosari". Joan de Guevara, de Cartagena, consigna dos-cents seixanta-dos exemplars del Quixot a bord de "l'Esperit Sant" amb rumb a San Juan d'Ulúia a nom de Climent de Valdés, de Mèxic. Diego de Correa realitzava una altra expedició a Antoni de Toro, de Cartagena, amb cent exemplars de l'esmentada obra.

bre indeterminat de fardells i caixes consignades per persones o mercaders establerts a les noves terres, i el que es perdé irremediablement durant la penosa travessa. Ja que se sap que un dels galions de la flota que en aquella època feia la ruta de Panamà va naufragar vora de Santa Margarita amb tota la càrrega; i que la nau “La Trinitat”, que s’enfonsà prop de l’Havana, portava exemplars de l’esmentada obra com a càrrega. També que el 12 de Juliol de 1605, la flota que sortí rumb a Nova espanya, composta de quaranta tres naus, es veié afectada per una tempesta en la que caigué un llamp sobre la nau almirall. Se salvaren només onze dels cent tripulants i, en ser atacada posteriorment per corsaris, va perdre tota la càrrega en la que anaven també exemplars de l’edició príncep del Quixot (4).

El 26 de març de 1605, un llibreter d’Alcalà d’Henares, Joan de Sarrià, va portar fins a Sevilla al llom de rucs setanta un farcells de mercaderies per enviar-les al seu soci a la ciutat de Lima anomenat Miquel Méndez. En aquesta expedició hi anaven exemplars de la primera edició del Quixot (5). Al port d’arribada, Port Vell, estava esperant la tramesa el seu fill, un jove de vint-i-cinc anys del mateix nom. Ell es va encarregar de traslladar-la fins a Panamà per tal de reembarcar-la fins al Perú amb el propòsit de lliurar-la a l’esmentat soci del seu pare establert en aquest darrer país.

4. Molts llibres es perdien en els naufragis. El propi fill de l’almirall Colom, Ferran Colom, portava un registre en la seva Biblioteca Colombina de tots els llibres que havia perdut en aquests accident marítims.

5. El registre de fardells es troba a l’Arxiu General d’Índies de Sevilla, Contratació 1145 a, foli 36, i 1146, fols. 49-53.

L’odissea del trasllat d’aquesta mercaderia a través de l’istme fins arribar al port d’embarg en el Pacífic mereix ser coneguda. Durant el trajecte s’utilitzaren com a mitjà de transport rècules de mules conduïdes per arriers esclaus negres. Aquests anaren salvant penosament les dificultats sorgides durant les divuit llegües de la “senda de La Gorgona”, a través de selves i d’elevades muntanyes (6). En un rebut, datat a Lima el 5 de juny de 1606, Joan de Sarrià fa constar que en aquell viatge es mullaren diversos

6. La ruta de l’ascensió a l’elevada serra que atravesava l’istme està admirablement descrita en un document realista que es conserva: “El paisatge era accidentat i estret. En algunes parts quasi perpendicular, lo que obligava a pujar de genolls i amb les mans, entre el fang, i a troços la caravana semblava perdre’s en les curves del camí, que es tallaba profundament entre la muntanya”, segons Roland D. Hussey, en la seva obra *Spanish colonial trails in Panama*, Revista d’Història d’Amèrica, Mèxic, vol. 6, 1939.

fordells, que calgué obrir per llençar diversos exemplars deteriorats, entre els quals hi havia un Quixot.

En arribar el jove Sarrià al port d'embarcament del gran oceà es veié obligat a vendre vuit de les setanta-una caixes dels llibres inicials, per tal de fer front a les despeses de transport a través de l'istme i d'embarcament fins al port de Callao. En aquest cas es desconeix si en aquesta nova transacció hi havia algun exemplar del Quixot. Després de quasi un any d'espera aconseguí embarcar cap a Lima, on tingué la notícia que la càrrega enviada per les naus "Ave Maria" i "Nostra Senyora del Carme" s'havia perdut. Li'n restaven solament quaranta cinc caixes de llibres de les que hi havia en començar el viatge. Per un document públic signat davant notari per Joan de Sarrià i Miquel Mèndez, sabem que d'un total de 2.895 llibres hi havia setanta dos exemplars del Quixot, arribats a terres peruanes després d'una agitada travessa iniciada a la Casa de Contractació de Sevilla.

Recent arribats al Perú don Quixot i el seu escuder emprengueren l'ascensió a la serralada andina. Atès que l'empresa mercantil dels Sarrià-Mèndez s'havia compromès amb els clients residents al Cuzco, segons consta en documents notariais conservats (7). Per mitjà de caravanes amb rècules de mules, Sarrià començà de nou el viatge cap a llunyanes regions, entre la polseguera i els crits dels arriers indis, fins arribar a un poble anomenat Cienaguilla, que era una espècie d'oasi molt a prop de les runes de la

ciutat santa de Pachamac. Des d'allà el camí ascendí fins a les gelades punes rodejat de precipicis i gorges. El desolat paisatge sols es veia torbat per la trobada d'algun miserable poble indígena o pels salts de les vicunyes en el sender. De nit els caminants es refugiaven als "tambos" o posades rústiques, en les coves de les muntanyes, o al ras, a mercè de les inclemències del fred i de les gelades.

D'aquesta manera anaven elevant-se a més de quatre mil metres, i descendint a menys de dos mil en un inacabable serpenteig. Tractaven d'evitar el "mal de soroche" que atacava els menys aclimatats. Aquest camí tan sols tenia l'avantatge de poder contemplar les monumentals restes de la civilització incaica i els testimonis de les vies imperials, en el pas dels tremolosos ponts penjats que travessaven els espadats. Arribats a la fèrtil vall del Cuzco, donaren gràcies pel fet d'entrar en aquell paradís. Allà trobaren, a més de repòs, les viandes més diverses ofertes per nombrosos i bigarrats venedors ambulants.

D'aquells llibres que el jove Sarrià portà a Cuzco, hi havia nou exemplars del Quixot que foren pagats pels clients amb "patacones" –peso o duro en el llenguatge popular de la regió equivalents a vuit rals-valor elevat a més del cent per cent dels llibres venuts a la ciutat de Lima. És a dir, que un mateix exemplar del Quixot li costava a un limenyo vint-i-quatre rals, i a un cuzquenyo quatre "patacones", uns trenta dos rals. Encara que l'encariment era lògic tenint en compte l'esforç realitzat pels intermediaris. Es comprovà que això no fou obstacle perquè els seus compradors dei-

7. Documents reproduïts en l'obra d'Irving A. Leonard, *On the Cuzco book trade*, 1606, *Hispanic Review*, vol.9,1941.

xessin de conèixer les darreres obres editades a la península.

La lectura d'aquests primers exemplars de l'obra cervantina donà lloc a l'aparició dels seus personatges en algunes celebracions culturals en les ignotes colònies d'aquell món hispànic tan desolat com el de la Manxa. Un corregidor del poble miner de Pausa, anomenat Pere de Salamanca, se li ocorregué celebrar un certamen en honor del nou virrei del Perú, marquès de Montesclaros, anomenat "joc de l'anella". Una espècie de justes a l'estil medieval, en la qual els competidors havien de ser destres en enfilar unes anelles. A la primavera de 1607 es presentà al concurs un jove anomenat Lluís de Gàlvez o Gualbes, sota el pseudònim de "Cavaller de la Trista Figura" (8). Ell en

8. Un cronista anònim va fer un relat de l'esmentat acontexement històric, conservat en els anals literaris de la regió: "A esta ora asomó por la plaza el cavallero de la Triste Figura don Quixote de la Mancha, tan al natural y propio de como lo pintan en su libro, que dió grandíssimo gusto berle. Benía cavallero en un cavallo flaco muy parecido a su ROzinante, con unas calcitas del año uno, y una cota muy mozoza, morrión con mucha plumería de gallos, cuello del dozabo, y la máscara muy al propósito de lo que representaba. Acompañabale el cura y el barbero con los trajes propios del escudero a infanta Micomicona que su coronica cuenta, y su leal escudero Sancho Panza graciosamente bestido, caballero en su asno albardado y con alforjas bien proveydasy el yelmo de Mambrino, llevándole la lanza y también sirvió de padrino de su amo, que era un cavallero de Córdoba de lindo humor llamado don Luis de Córdoba, y anda en este reyno disfrazado con el nombre de Luis Gàlvez. Abia benido a la sazón desta fiesta por juez de Castro Virreyna; y presentándose en la tela con estranya risa de los que miraban, dió su letra, que dezia:

Soy el audaz don Quixo-

Y maguer que desgracia-

Fuerte, brabo y arrisca-

Su escudero que era un hombre muy gracioso, pidió licencia a los jueces para que corriese su amo y puso por precio una docena de cintas de gamussa, y por venir en mal cavallo y hazerlo adrede fueron las lanzas que corrió malísimas, y les ganó el premio el dios Baco, el qual lo presentó a una vieja, criada de una de las damas. Sancho echó algunas coplas de primor, que por no tocar en berdes no se refiere..."

sorgí guanyador i fou obsequiat amb quatre vares de ras púrpura, amb la recomanació de lliurar-lo a la seva Dulcinea (9).

Aquesta curiosa mascarada a l'altiplà andí demostra fins a quin punt el personatge cervantí estava arrelat, la qual cosa compensà l'esforç de tots. Mai degué pensar Miquel de Cervantes en negar-se-li l'entrada a Índies –després de presentada la sollicitud i memorial de serveis, aquell penós 21 de maig de 1590, encalçat per la necessitat econòmica en que havia quedat la seva família arran del rescat pel seu captiveri argelí, agreujat per la pèrdua de la mà esquerra durant el servei a la nació com a soldat de Lepant- que la seva creació literària entrés al Nou Món per la porta gran, molt a desgrat dels inquisidors. La generosa ajuda popular va saber valorar amb llarguesa el valor del seu esperit.

De tal forma que aquell gran cavaller don Quixot, malgrat haver-se engendrat en una presó "on tota incomoditat té assentament i on tot trist soroll fa estatge", assolí guanyar-se l'ànima d'aquella gent d'enllà rebatent la cínica arrogància de qui en mala hora gosà de contestar al geni "busqui per aquí en que se li fagi mercè" (10).

ALBA VALLÈS I FORMOSA

9. En una obra de Francisco Rodríguez Marín, *El Quijote y Don Quijote en América*, Madrid, 1911, apareix una reproducció del text d'aquella relació.

10. Memorial de Miquel de Cervantes Saavedra, en el que exposa els mèrits i serveis, i sol·licita un lloc de treball a Índies, ja sigui a la Comptaduria del Nou Regne de Granada, la governació de Soconusco, a Guatemala, a Colòmbia, o bé en el corregiment de la Paz, a Bolívia. Patronat 253, R.1. Arxiu General d'Índies de Sevilla

DIA DE FESTA AL POBLE

Aquest article ens l'envia amablement el senyor Ramon Farré i Verdes de Sant Ramon, va ser publicat a la "SEGARRA". Avui ens plau publicar-lo altra vegada aprofitant l'avenç de la Festa Major de la nostra vila, com podreu comprovar, no te res a veure el dia de festa que ens parla aquest article, al dia de festa que avui vivim al nostres pobles...

Recordem un dia de festa tal com ens l'havien contat els nostres avis.

Els homes, a la vigília al vespre, havien anat a la barberia, cosa que feien un cop per setmana les mestresses de casa ja havien fet dissabte.

El matí del dia de festa

El dia festiu de precepte o dedicat a algun sant, el mossèn de la Parròquia, ben matinet feia el toc d'oració. Seguidament ell mateix o el campaner toquen a missa. És la primera i és la de la comunió, força concorreguda. Quan arriben a casa, les dones fan les sopes de l'esmorzar i arreglen un xic les coses, perquè la feina grossa ja l'havien feta abans. Els homes tampoc treballen si no és en cas de molta necessitat. Alguns amos tenen mossos i minyones, però no els han encarregat feines i veuen molt bé que assisteixin a les misses. Cap a migdia se celebra una altra missa, a la que acut la gent que no ha pogut anar a la primera. En sortir, quasi tothom es reuneix a la plaça o carrers arrecerats formant rotllets i tertúlies. Si és a

l'hivern, es troben al cafè del poble. La plaça del joc de la pilota és el lloc més popular de les trobades. El mossèn de la Parròquia moltes vegades també hi fa acte de presència, intervenint en els jocs o conversant amb la gent. El jovent juga a aquests esports amb gran afició, tot fent proeses d'agilitat amb la pilota de mà. Altres persones una mica més grans, juguen a les bitlles o a l'estra. S'observa la presència de moltes noies que segueixen els jocs i la tertúlia dels joves.

S'acosta l'hora de dinar

Les mestresses ja han anat a casa a preparar el dinar no gaire diferent dels dies de cada dia. La clàssica escudella i carn d'olla és el plat més popular. En els altres dies predominaven llegums i verdures. El campaner ha tocat l'oració de l'Àngelus. Són les dotze, hora solar, i s'ha d'anar a dinar. Després les dones aviat han rentat plats i quedat lliures.

Som a la tarda

Al cap d'una estona toquen a rosari a la Parròquia, al que assisteix moltes persones. Els nens i nenes van al curs de doctrina cristiana. Després surten a fer corrieres per tot arreu, jugant a les boles, patacons, palets, etc. L'altra gent, quan ha sortit del rosari, es torna a retrobar. Algunes persones aprofiten la tarda festiva per visitar malalts o alguna casa amb penúries. Alguns es canvien la roba per ajudar-los, si convé,

en feines concretes. El capellà del poble també té el costum de visitar tots els malalts del poble o sempre que sigui necessària la seva presència. A la tarda els joves tornen al joc de la pilota.

Les relacions

Les noies també hi són presents i allí s'entaulen converses amb alguns nois. Seria, per més d'un, el principi d'unes relacions matrimonials. Hi ha joves i noies que opten per fer alguna passejada pels carrers i camins del voltant del poble. Els homes i les dones també s'han acostat a aquest lloc i segueixen conversant i observant les relacions i festejos entre els seus fills. Després les mestresses es reuneixen en llocs diversos on fan la seva tertúlia tot jugant a les cartes. L'escambrilla és el joc més popular. Les voluminoses faldilles de qualsevol d'elles, assegurada, fa de taula per jugar a les cartes. Els homes grans que es troben arrecerats a la plaça, quan el sol ha deixat d'escalfar han anat a reunir-se al cafè, seguint les converses, tot jugant a les cartes, i després a veure el ball.

El cap de tarda

A la saleta adjunta al cafè té lloc el ball que mai falta, llevat el temps de quaresma. L'acordió, el manubri i la pianola són els instruments més corrents. Aquí es reuneix el jovent i tot el poble per contemplar el ball. Després d'haver acabat la tertúlia del joc de les cartes, les dones han anat a veure'l. Ara es troben assegurades en bancs o cadires tot reüllant les possibles relacions entre els joves i les noies.

La vesprada

Quan s'enfosquia, el campaner de la Parròquia feia l'últim toc del dia, dit de "les ànimes". Al no haver-hi electricitat, alguns llums de carbur feien claror per continuar les ballades un xic més. Però de totes maneres, quan era arribat el vespre tothom donava la festa per ben acabada. Els joves amb unes atxes enceses acompanyaven les noies i els seus pares a casa seva. Després tenia lloc el sopar amb la claror de les espelmes o llums d'oli. Finalment, tancava el dia el res del rosari en família.

RAMON FARRÉ I VERDÉS

Full informatiu de la Vila de Tarroja

Consell de Redacció: *Josefina Carulla, Josep Coma, Josep Condal, Narcís Saladrígues, i Mercè Torra.*

Col·laboradors: *Jeroni Artigas, Josep M. Llobet, Ramon Castellà, Jaume Secanell, Alba Vallés, Núria Verdés i Ramon M. Verdés.*

Correcció: *Servei Comarcal de Català del Consell Comarcal de la Segarra*

<http://www.terrarubra.org>

c/e:revista@terrarubra.org

Els articles publicats reflecteixen únicament l'opinió de llur signant.

Núm. de compte per als subscriptors: 2013 0315 22 0200665270

Edita: **«Comissió d'Estudis Tarrogencs»**

C/ de l'Església, 1 - Tel. / Fax 973 52 00 65 - 25211 TARROJA

Muntatge i impressió:

Saladrígues, S.L. - Ctra. de Preixana, s/n - 25250 BELLPUIG

Dip. Legal: L-2107 - 1990

REFLEXIONS A MITJA TARDA

Arran de la visita a la nostra vila del delegat del Govern, el senyor Jaume Gelabert, tal com notifiquem en la pàgina de notícies i com que no en varem ser coneixedors fins que l'aconteixement havia passat, no és pas que pensi que hauria canviat alguna cosa, però se m'acut una reflexió que podria ser vàlida potser per altres moments similars.

Tarroja no és una vila gran, però podria ser **una gran vila**, potser ens caldria per això, tenir millor cura dels petits detalls, trobar sovint en qualsevol raconet de dins o de fora nostre, allò que en fa vibrar, que ens estimula i ens fa contents a nosaltres o als altres.

La visita del Sr. Gelabert va passar pràcticament desapercibuda pels vilatans, pot ser que la difusió de la nova no es va fer adequadament, -fa anys amb una crida feta pel pregoner de la població, que tothom escoltava, no hi havia dubtes de si arribava la nova a tots- avui prou es poden posar notes o bé cartells al "pilà" i a la cartellera d'anuncis de l'Ajuntament, que si els vilatans no passen per aquests llocs i encara, si casualment no dirigeixen els ulls a la nota, de poca cosa serveix. També podria ser que el seu interès en aquest moment, no coincidís amb el del qui anuncia. Tan se val, el que realment importa és el resultat.

És una pena que les poques ocasions que se'ns presenten de comunicació amb els representants de l'administració no les sapiquem aprofitar. Pot ser que ens cal reflexionar per aquesta mena de deixadesa, de manca d'interès per tot allò que no ens aporta un benefici directe, personal i immediat, potser

perquè cada vegada som més individualistes i seguim esperant que algú vindrà per generació espontània a resoldre els nostres dubtes i problemes.

No és pas així com van les coses.

Certament, si volem tenir poble, l'hem de fer, si volem posar ordre, hem de ser ordenats, i si volem bona gestió de la vila hem d'ajudar a gestionar, al mateix temps que exigir una bona gestió. Res es fa sol i tots necessitem de tots, algun cop us heu aturat a pensar, que ens passem la vida esperant que passa i al final ens adonem que ens passa la vida.

Ara mateix m'ha vingut a la memòria l'escola i la manera d'ensenyar tan diferent..., ben poc atractiva per cert, sobretot per a la mainada.

M'agradaria però, fer menció d'aquella assignatura anomenada "Urbanidad", i que crec haver odiat més que cap altra, per les connotacions immediates que tenia. Un cop acabada l'escolarització i passats els anys m'he adonat de la utilitat d'aquella assignatura que per cert, cada setmana, la mestra ens matxucava, i que el diccionari defineix com a : **Qualitat de la persona que té bones maneres i que té en compte les normes de convivència i de tracte social.**

Llàstima que actualment no estigui de moda!

JOSEFINA CARULLA I PORTA

COSTA BEN POC FER MAL

Era una notícia (que havien 10,5,05) banal, quasi sense donar-hi importància, però a mi em va impactar. Allà al Priorat, en uns costers que havien afeixat -fer-hi llargues i estretes terrasses- una plantada de ceps novells havien brotat i ja tenien uns dos pams d'aixecada; però el que la càmera ensenyava era que aquests brots, en lloc de la tendror pròpia de la juvenesa, estaven pansits i colltorts. L'explicació era que algú els havia ruixat amb alguna mena d'herbicida.

Ja ho veieu, el fruit d'uns bons jornals de treball i un munt de diners se n'havien anat a pastar fan perquè algú, d'amagat i amb una senzilla sulfatadora al coll o aneu a saber si només amb un esprai ple de mata herbes, els havia ruixat.

Odi? Enveja? Fer mal per fer mal?

Aneu a saber.

Fer mal no és cap cosa nova. Quan érem canallota més d'una vegada havíem sentit explicar de casos semblants com aquest, no pas amb herbicides que llavors no estaven inventats, sinó d'una senzilla estirada o, si es tractava d'arbres com ametllers recent plantats, trencaven el tronc i allí quedaven asseccant-se al sol com porqueries sense cap valor: ni el de llenya.

També explicaven de la "faixeta", un tall fet amb el ganivet tot al voltant del tronc d'un arbre. En aquest cas, una mica més lentament l'arbre igualment estava condemnat a mort.

Per descomptat que calar foc, també era una altra forma de fer mal. De nit, apuntar un misto a un paller o a un sembrat madur, era joc de poques bases. Hi havia qui optava per deixar-hi un senzill artefacte, que em guardaré prou de descriure, per tal que el foc no comencés tot seguit sinó que tardés un cert temps quan saltés la veu d'alarma.

De vegades el mal el podien fer a tot un col·lectiu, com quan algú rebentava a cops de pic una segla en un lloc prou oportú per tocar la santíssima a tota una partida de regants. La reparació, amb els medis d'aquell temps, a més de llarga i laboriosa, no acabava mai de quedar bé. Costava molt que el llit de la segla quedés compacte i agermanat com abans i aguantés bé l'aigua.

I ara us preguntareu, com lluitava la gent contra aquestes maldats? Doncs de diverses

maneres. La principal era que la convivència en el poble tenia vida i, habitualment, més que fer-se mal, la gent ajudava, feia costat a qui passés alguna necessitat i la solidaritat, paraula desconeguda en aquell temps, es practicava. Però com que així i tot no n'hi havia prou, procuraven posar els medis per fer més difícil la maldat. Per exemple les eres. Allí quedava la palla de la collita sense cap guarda ni protecció i hagués estat senzillíssim calar-hi foc. Per evitar-ho acostumaven a fer-les en una partida determinada on hi havia quasi totes les del poble. Així, cas que algú volgués calar foc al paller d'algun enemistat, era molt difícil que ho fes sense perjudicar a la majoria; potser ell mateix també. L'Església, així amb majúscula, també hi ajudava amb el sentit que, de vegades, establia aquesta mena de maldats com a pecats reservats. O sigui que per llei canònica, escapaven de la jurisdicció del capellà del poble i quedaven reservats al Sr. bisbe o fins i tot, no sé si només era una brama per fer més por, al Sant Pare de Roma.

Els malfactors en feien cas? No us ho sabria pas dir si algú, aquest temor, el d'arribar a les portetes de la mort i quedar-se

sense l'absolució del mossèn, li quitava la intenció de cometre alguna barrabassada o, si al contrari, es passava per les escarranxes totes les lleis.

El que us puc dir és que la canallota d'aquells temps més d'una vegada ens havíem sentit dir, de part de les mares, allò de "No et caldrà anar a Roma a buscar la penitència, no! Si hi tornes et fumaré el cul com un lliri!"

Ah! Que consti que no es tractava de cap dolenteria com aquestes, Déu nos en guard! Sinó de cosetes com... Vés per on! Ara no me'n recordo de cap!

JOSEP COMA

CAIXA CATALUNYA

Tel. 973 53 16 73 - Part. 973 53 16 06 - Av. Mil-lenari, 38 - 25200 CERVERA

Hostal
Jaumet
Fundat el 1890
TORÀ

Ctra. Barcelona-Andorra, s/n
Tel./Fax 973 47 30 77
25750 TORÀ (Lleida)
www.svt.es/caljaumet
e-mail: caljaumet@svt.es

Pells
Sant Ramon

Av. Santuari, 15 - ☎ 973 52 42 43
SANT RAMON